Bekir Büyükarkın

BELKİ BİR GÜN

ÖTÜKEN

O Gün

TAKVİMLER 28 Temmuz 1808 tarihini gösteriyordu. Güneş doğalı epeyce olmuştu. Topkapı Sarayı tarihte ender görülen bir gününü daha yaşıyordu.

Sarayın dış avlularında, hattâ surların dibinde derin bir uğultu, içeride ise bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu.

Bir el havaya kalktı, bir yumruk olanca şiddetiyle sıkıldı ve gür bir ses kulakları çınlattı:

- Abe ne oyalanırsın pis arap? Söylediklerimi duymadın mı? Durma; tiz emrimi yerine getir!

Sarayın üçüncü kapısı olan Bâbüssaade'nin biraz ilerisinde gözleri yerinden fırlayacakmış gibi açılmış bir adam duruyor, karşısında titreyen kızlarağası Küçük Mercan Ağa'ya nefretle bakıyordu:

- Yıkıl karşımdan; tatlı canını kurtarmak istersen hemen Sultan Selim efendimizin yanına var!

Küçük Mercan Ağa ağzını bile açamıyordu, sarayı kuşatan binlerce Rumeli askerini birer hayal gibi görebiliyordu. Fakat karşısındaki adamın elini kuşağındaki hançerine attığını farkedince ayılır gibi ol-

du; başını oynattı, gözlerini kırpıştırdı, sonra geri dönüp sendeleyerek koşmaya başladı…

Mercan Ağa Bâbüssaade'den içeri girince bir an etrafına bakındı, derin bir nefes aldı, yine de fazla oyalanmadı, tekrar koşmaya çalıştı.

Arap ağanın yüzü korkudan bembeyaz olmuştu, dizleri burkuluyor, başı dönüyordu. Bu vaziyette daha fazla ilerleyemeyecekti; nefesi büsbütün kesilmiş, gözleri kararmıştı. Arkasından gelen gürültüler onu öylesine sarmıştı ki, nasıl davranması gerektiğini bir türlü kestiremiyordu. Hele, kapının önüne çıktığı anda işittiği gür, hırçın, ölüm kokan garip şiveli o ses kulaklarında hâlâ durmadan çınlıyordu:

"- Abe ağa! Bütün devletliler, Urumeli ağaları, Anadolu hanedanları Sultan Selim efendimizi tekrar padişah görmek isterler, cülüsunu beklerler. Ti buraya onun için gelmişiz! Tiz varasın; Sultan Selim efendimizi hapsedildiği yerden çıkarıp getiresin!.."

Mercan Ağa sendeledi. Mercan Ağa dizlerinin üzerine çöktü; secde eder gibi yere kapaklandı, başındaki altın sırma şeritli kallavisi önüne düştü. Doğrulduğu zaman gözlerinin akı o kadar çok büyümüştü ki, küçücük gözbebekleri adeta kaybolmuştu. Yine koşmaya başladı. Şimdi oymalı entarisinin eteklerini belindeki kuşağa iliştirmiş, kırmızı şalvarını büsbütün meydana çıkarmıştı. Ayağındaki sarı yemenisinin bir teki fırlamıştı.

Arz odasını geçti; Ak ağalar koğuşunu, Kapı ağaları dairesini gerilerde bıraktı. Zülüflü ağalar camii ile Sultan Ahmet Camii'nin önünde durmadan sarayın bu üçüncü avlusunda ilerlemeye çalıştı.

"- Abe ağa! Tiz varasın; Sultan Selim efendimizi hapsedildiği yerden çıkarıp getiresin!.."

Bu ses ve etrafı saran korkunç uğultu kızlarağasının peşini bir türlü bırakmıyordu. Bazı Enderun ağaları, hattâ zülüflü baltacılar Mercan Ağa'ya hayretle bakıyorlar, kenara çekilip yol gösteriyorlardı. Fakat o, bunların hiç birisini farkedemiyor, sarsılarak ilerliyordu.

Hasodalılar koğuşu önünde bir parça daha nefes alabilmek için durdu. Ayaklarını gerdi, başındaki kallavisiz takkesini, ne yaptığını bilmeden bastırdı, sonra yine önüne çıkan bir ak ağaya çarpıp koşmaya başladı. Lala bahçesini geçip Revan Köşkü'nün yanında duraladığı zaman buralara kadar niçin geldiğine hayret etti. Ona "Sultan Selim'i çağır." demişlerdi. Hâlbuki Mercan Ağa aksine Padişah Dördüncü Mustafa'nın o anda bulunduğu Bağdat Köşkü'ne yaklaşıyordu. Üçüncü Selim ise Harem dairesinde idi; tam bir yıl iki aydan beri saltanattan uzaklaştırılıp haremin iki odalık bir yerine hapsedilmişti.

Güneş de ne kadar yakıyordu insanı! Mercan Ağa kuyuya düşmüş gibi sırsıklam olmuştu. Terler yanaklarından aşağıya doğru kayıyor, yakasından girip paçalarına doğru süzülüyordu.

Mercan Ağa, beyninin uyuşukluğu olmasa biraz ilerisinden akıp giden Boğaz'ın mavi sularında bakışlarını gezdirebilecek, belki de yaptığı işin mânâsını anlayarak geri dönüp Harem'e, Sultan Selim'in yanına koşacaktı. O zaman tarihin seyri değişir, geride kalan yılların erittiği çabalar yeniden hız kazanabilirdi.

Bahçede çiçekler vardı; kırmızı, sarı, mavi çiçekler... Hele kırmızıları nasıl da sabah güneşinin dinç ışıkları altında parıldıyordu? İlerideki havuz Boğaz'dan gelen rüzgârla hafifçe dalgalanıyor, koynunda

serinlemek isteyen nice nice cariyelerin, al dudaklı, bahar tenli yosmaların özlemini çekiyordu sanki.

Mercan Ağa, yanından telâşla geçen, adeta ürkerek uzaklaşan bazı hasodalıların ayak seslerinden ayılır gibi oldu. Bâbüssaadenin önüne yığılmış, sarayın ikinci avlusunu tamamen kaplamış binlerce yağız delikanlının çıkardığı uğultuyu, kılıç şakırtılarını ve o acayip şiveli sesi yeniden duydu.

"- Abe ağa! Bütün davetliler, Urumeli ağaları, Anadolu hanedanları Sultan Selim efendimizi tekrar padişah görmek isterler..."

Mercan Ağa son bir gayret daha sarfetti; adeta inleyerek Bağdat Köşkü'nden içeriye bütün teşrifat kurallarını unutarak girdi. Derhal yere kapandı, titrek ve ince sesiyle:

- Hünkârım, diye bağırdı, felâket! Alemdar Mustafa Paşa binlerce Rumeli asakiri ile saray-ı hümâyununuzu bastı. Ak ağalar kapısı önünde etrafı velveleye verirler; Sultan Selim'i tahta çıkartıp efendimizi devirmek isterler... Yetişin a dostlar, yetişin!

Padişah Dördüncü Mustafa ayakta duruyordu; gözleri kanlı, dudakları çarpıktı. Başında yana doğru kaymış sorguçlu bir kavuk, arkasında önü dört köşe işlemeli, kolları altın yaldızlı bir üstlük vardı.

Padişahın biraz gerisinde ise baş-çuhadar Gürcü Abdülfettah, hazine-vekili Zenci Nezir, hazine-kethüdası Sırp Ebe Selim, baş-emirâhur Deli Eyüpoğlu Kör Mehmet, tebdil hasekisi Bağdatlı Hacı Ali ve Bostancı Deli Mustafa bulunuyordu. Hepsinin elleri kılıçlarındaydı ve hepsinin gözleri efendileri gibi kanlanmıştı.

Birden odayı büyük bir ses kapladı:

- Kalk ayağa hınzır arap! Sen ne cesaretle bu sözleri bana söylersin? Seni şimdi delik deşik edip leşini köpeklere atarım. Yıkıl karşımdan!

- Efendimiz merhamet! Vallahü'l-azim, billâhü'l-kerim kulunuzun zerrece günahı yoktur.

- Tiz yıkıl derim sana. Hemen o asilere var; derhal cemiyetlerini dağıtsınlar, geldikleri yere defolup gitsinler. Yoksa elimden kurtulamazlar!

Mercan Ağa tekrar inledi; bir türlü ayağa kalkamıyor, başını dahi yerden kaldıramıyordu. Şimdi vücudundaki ter buz gibi olmuş, göbeğinin alt tarafına bir ağırlık çökmüştü

- Hâlâ durur!.. Atın şu arabı dışarı!

Zenci Nezir ile Ebe Selim ilerlediler; Mercan Ağa'yı kollarından tutup, onun öteki teki de ayağından fırlayan sarı yemenisine aldırmadan, kapıya doğru sürüklediler, bir çuval gibi köşkün önüne bıraktılar.

Zenci Nezir ile Ebe Selim henüz dönmüşlerdi ki, bu sefer içeriye soluyarak Şeyhülislâm Arap-zade Arif Efendi girdi. Onun da Mercan Ağa gibi ne yapacağını şaşırmış bir hali vardı. Durmadan titriyor, padişah huzurunda olduğunu unutup sakalını sıvazlıyordu.

- Bre efendi, burada ne ararsın, huzur-ı hümâyunumda ne işin ola?

Bu söz üzerine Arif Efendi hemen diz çöktü, ellerini nereye koyacağını bir türlü kestiremeyip boşlukta sallarken:

- Efendimiz, diye kekeledi. Rusçuk âyanı Alemdar Mustafa Paşa ben kulunuzu huzurunuza saldı. Kendisi biraz evvel Bâb-ı Âli'yi basıp mührü sadr-ı âzam Çelebi Mustafa Paşa'dan alıp hemen sarayınızı kuşattı. Gözünü budaktan sakınmaz askerleriyle Bâbüssaade'nin önünde Sultan Selim'i getirmesi için

kızlarağasına emir verdikten sonra bu fakiri de zat-ı şahanelerine haber iletmek için buraya gönderdi. Bu sebepten, daha fazla kan dökülmeden…

Arif Efendi sözünü bitiremedi; birden Sultan Mustafa'nın gırtlağını yırtarcasına bağırdığı işitildi. Şimdi padişah durmadan ellerini göğsüne vuruyor, tükürüklerini etrafa saçıyor, sakalını yoluyordu:

- Bre yobaz! Bre yedirdiğim ekmekler gözüne dizine durasıca herif! Bu fesadda sen de paşa ile birliksin değil mi? Alemdar denen o kahpenin önüne düşüp utanmadan beni tahtımdan indirmeye gelirsin! Şimdi seni parça parça ederim…

- Kerem buyurun sultanım; benim zerrece suçum yoktur. Bendeniz sadece efendimizin hayatını…

- Sus herif, sus derim sana. Yıkıl, git şuradan. Hemen derneği dağıt, Alemdar'ı geri gönder. Bre avradından daha kancık, dişi domuz suratlı musibet! Vurun namussuza!

Bu sefer Gürcü Abdülfettah ileriye atıldı; Arif Efendi'yi sakalından yakaladığı gibi kapıya doğru sürüklemeye başladı. Kör Mehmet ise şeyhülislâmın suratına bir tükürük attı. Deli Mustafa da bir tekme savurdu.

Arif Efendi kendisini Bağdat Köşkü'nün önünde bulduğu zaman bir sarhoştan farksızdı; buna rağmen Bâbüs saade'ye doğru yürümeye çalışıyor, Alemdar Paşa'ya durumu anlatabilmek için bir an evvel yanına varmak istiyordu.

Köşkte ise Dördüncü Mustafa elleri arkasında dolaşıyor, arada bir yanındaki adamlarına bakıyor, acz içinde olduğunu gizlemeye lüzum görmeden onlardan yardım bekliyordu.

Etrafta derin bir sessizlik vardı; gelecek korkunç dakikaların hızını artırmak istiyormuşçasına o anda her şey donmuş gibiydi.

Nihayet Dördüncü Mustafa durdu; yumruğunu şiddetle havada salladıktan sonra:

- İhanete uğradık! diye bağırdı. Alemdar olacak kelp hepimizi ağlattı. Sözde ayağıma yüz sürmek için sadr-ı âzamla beraber Edirne'den buraya gelmiş, Sancak-ı Şerifi karşılarken İncirli önlerinde ellerime sarılmış, eteklerimi öpmüştü. Sizler de o namerde inanmış, bana şefaatte bulunmuştunuz. Durman, tedbir ne ola; hemen söyleyin.

O zaman hazine-kethüdası Sırp Ebe Selim Padişahın önünde diz çöktü:

- Saadetlü Hünkârım, dedi, emir buyururlarsa evvelâ vakit kaybedilmeden Bâbüssaade tamamen kapatılmalı. Bu suretle Alemdar'ın kolaylıkla içeri sızmasının önüne geçilir. Sonra...

Ebe Selim sustu, kanlı gözlerini döndürerek bir süre Dördüncü Mustafa'ya baktı. Padişahın ise beklemeye tahammülü yoktu; hırsından adeta kudurmak üzereydi, yumruklarını ısırıyordu:

- Söyle, diye bağırdı, ne susarsın?

- Padişahım; tedbir odur ki, hiç vakit kaybetmeden Sultan Selim ile karındaşınız Şehzade Mahmut öldürülmeli. Böylece tahtınıza ortak olacak hiç kimse kalmayınca size asla bir kul dahi el süremez. Yoksa Alemdar Paşa'nın askerleriyle baş etmek güçtür. Hemen izin verin; hareme girip onların icabına bakalım.

Yine dakikalar duvarlara yapışıp kaldı. Dördüncü Mustafa'nın karar veremediği anlaşılıyordu. O zaman hazine vekili Zenci Nezir'in sesi işitildi:

- Hünkârım! Oyalanmayın. Ebe Selim doğru söyler; asla bundan başka bir çare yoktur.

Baş çuhadar Gürcü Abdülfettah ile baş-emirâhur Deli Eyüpoğlu Kör Mehmet de padişahın önünde diz çöktüler; içeri titremeden, kılları bile kıpırdamadan, sanki ezberlemiş gibi ikisi birden işleyecekleri cinayetten memnun, âdeta yalvardılar:

- Doğrusu makûl sözdür hünkârım, derhal izin ver; Sultan Selim ile karındaşınız Şehzâde Mahmud'u öldürüverelim.

Bu sefer Dördüncü Mustafa'nın dudakları kıpırdadı, gözlerine vahşi, ölüm taşıyan bir ışık doldu. Boğazındaki damarlar gittikçe şişerken:

- Varın, dilediğinizi yapın, dedi, amcam Sultan Selim ile kardeşim Şehzade Mahmud'u hemen boğup tahtımı kurtarın. Ayrıca Bâbüssaade'nin kapatılması için de kapı ağasına emir salın.

Sultan Mustafa daha fazla konuşmadı; soluyarak altın işlemeli örtülerle kaplı sedire çökercesine oturdu.

Şimdi odada geri çekilerek uzaklaşan cellâtların ayak sesleri işitiliyordu. Sultan Mustafa bunları görmüyor, duymuyordu; gözleri bir noktaya takılı kalmıştı. Boşlukta, biraz ilerisinde sanki, iki çıplak vücut sallanıyor, ona nefretle bakarak bağırıyorlardı:

"- Sen de kurtulamayacaksın Mustafa! Ettiğini er geç çekeceksin!"

Hayır, dinlemek istemiyordu onları; hayalle geçirecek vakti yoktu. Yaşayacak, hem de çok yaşayacaktı. Birazdan müjdeyi getirecekler, daha sonra da Alemdar ayaklarına kapanacaktı. Alemdar'ı da boğdurur, bir kuyuya attırırdı, yahut leşini sürükletir, köpeklere yedirirdi. Fakat etraf niye bu kadar sessizdi? Rüzgâr hiç esmiyordu; insanı boğan bir sıcaklık çökmüştü odaya. İşte buna tahammül edemezdi.

Hemen yerinden fırladı; yakasını kopartırcasına açtı, dışarısını dinledi.

Cellâtları gitmiş olmalıydı; başka hiçbir ses işitilmiyordu. Avunmak için etrafına bakındı; her şey olduğu gibi, her şey eskisi gibiydi. Yalnız, odanın ortasında Mercan Ağa'nın sırıtırcasına duran sarı yemenisi vardı:

* * *

Birkaç saat sonra kırk yaşlarında bir adam, atının üzerinde yavaş yavaş İstanbul'dan uzaklaşıyordu. Topkapı surları geride kalmıştı. Bu adam önünde uzanan tozlu yola, etrafa yayılan ovalara ve serpilmiş gibi duran kır evlerine belki de görmeden bakıyordu.

Adamın gözleri hafif nemliydi. Kaşları çatılmış, mintanının düğmeleri tamamen çözülmüştü. Zihni o kadar karışıktı ki, yanında kendisiyle birlikte at başı ilerleyen altmış yaşlarındaki arkadaşının seslendiğini bile duymamıştı:

- Tübeler olsun beğ; sıkma canını. Allah'ın işi, ne denir?

Kırk yaşlarındaki adam serinlemek istiyordu; adeta yanıyor, boğuluyordu. Alnındaki terler boncuk boncuktu. Onu yakan temmuz ayının ovayı dolduran güneşi değildi. Heybetli vücudu, yanık teni böyle nice nice güneşler, hattâ karlar, fırtınalar görmüştü. Zaman olmuş susuzluktan dudakları çatlamış, zaman olmuş soğuktan iliklerine kadar titremişti. Fakat yine de aldırmamış, didinmiş, çarpışmış, gayesine, ümidine doğru yıllar yılı sendelemeden ilerlemişti. Şimdi ise ne yapacağını bilemiyordu; çökecek, eriyecek miydi, yoksa birbiri üzerine devrilen yıllara aldırmadan tekrar çarpışacak, yeniden doğacak ümitlerin peşinden mi koşacaktı?

Her türlü güce sahipti. Hâlâ genç, hâlâ yakışıklı, hâlâ kuvvetli ve cesurdu. Maddî sıkıntısı hiç yoktu. Fakat bunlar ona yetmiyordu; kişinin mutluluğu kütlenin mutluluğuyla tamamlanırdı. Çökmekte olan bir âlemin içinde tek başına bir insan huzurla yaşayamazdı. İnleyen, yalvaran, yardım uman, soyulan, öldürülen, ezilen, nice analar, babalar, evlâtlar varken, düşman ataların yadigârı bu toprakları her an bir parça daha kemirirken, Türk devletinin temelleri kökünden çatırdarken onun tek başına duyacağı mutluluğun ne kıymeti olurdu? Her şeye yeniden başlamak, her şeyi yeniden ele almak, belki bir gün özlenen günler gelir ümidiyle beklemek, belki bir gün iyi ve şerefli insanlar kötü ve çıkarlarını düşünen insanlara galebe çalar demek, yani geçmişi tekrar yaşamak ne kadar acıydı? Ne yazık ki, kendisinden evvel gelip giden nice nice kişiler "Belki bir gün"ün özlemini çekmişler, boş yere beklemişlerdi. Bundan sonra da böyle olmayacağını kim sağlayabilirdi? Bu sebepten de daha fazla yanıyordu bu kırk yaşlarındaki adam.

- Tübeler olsun beğ, konuş bir parçacık. Bak, yoldaşların ardından garip garip yürürler. Süle bana, süle bu Halil Ağacığına; elbet biz de bir şeycikler yaparız beğ. Hepten mi dilin tutulur?

Kırk yaşlarındaki adam arkadaşının sözlerinden ziyade omuzundaki elinin okşayışını anlayınca, başıboş bıraktığı hayvanının dizginlerini kastı. Bir an ona derin derin baktı.

- Ağlamayacağım Halil Ağa, dedi, babam da, ağabeyim de son nefeslerinde bunu istemişlerdi benden; ağlama ve yılma demişlerdi... Dedelerim de yılmamıştı; "Kocalar"ın tek isteği buydu torunlarından...

- Abe beğ, bunu ben de bilirim; bana mı anlatırsın eski güncağızları? İşte bunları sen kendine süle de bizden büle uzaklaşıp kötü kötü düşünme.

Güneş büsbütün çökmüştü etrafa. Gökte bir tek bulut yoktu. Tarlalar boş, ağaçlar çıplaktı. Onlar kavrulmuş, çiçekler solmuştu. Herkes kaçmış, herkes bilinmeyen bir yere sinmişti sanki. Yalnız seyrek saçlarını külâhının önünden çıkartıp alnına uzatan Halil Ağa ile beşyüz atlı vardı bu kırk yaşlarındaki adamın yanında.

Kırk yaşlarındaki adam gülümsemeye çalıştı; içi titreyerek Halil Ağa'ya ve beşyüz adamına tekrar baktı. Bunlar onun dostları, yoldaşlarıydı. İstanbul'a da Tuna sahillerinden gelmişlerdi. Hepsi yiğit, hepsi mert, hepsi bir emriyle ölüme atılmaya hazır er oğlu er kişilerdi bunlar.

Kırk yaşlarındaki adam acayip bir hissin etkisiyle kıvranıp farkında olmadan başını önüne eğerken:

- Halil Ağa, diye fısıldadı, kötü mü yaptım acaba; Alemdar'ı yalnız bırakıp sizleri peşime takarak geri dönmekle hata mı işledim?

- Tübeler olsun beğ, kim demiş? Bundan sonra ne faydası var İslâmbol'da durmanın? Geri kalan yâran da bir bir gelir arkandan. Günün birinde sana iş düşerse, elbet yine çalışmaktan çekinmezsin. Var sen, şimdicik geçmişi unutup keyfine bak, yolunu gözleyeni düşün beğ, yolunu gözleyeni.

- Yapamayacak, Alemdar tek başına bu işlerin altından kalkamayacak. Onun işi Bâbüssaade'nin önünde bitmeliydi. Cesurdur, atiktir, yiğittir, kim inkâr eder? Lakin ilerisini göremez, derin düşünemez o. Söz dinlemedi; bütün uyarmalarıma rağmen üç kere fırsat kaçırdı. Sonunu da gördük işte.

Genç adam dizginleri bıraktı, gözlerini elleriyle kapattı.

- Abe, ne olursun beğ? Hepten mi kendinden geçer, şu yiğitcağızların yürekcağızlarına ateş düşürürsün? Hadi aç yüzünü; sana bir serhad türkücüğü sülüyeyim de gönülcağızın serinlesin.

Kırk yaşlarındaki adam Halil Ağa'ya cevap vermedi; atının başını çevirdi ve kafile tozlu yolda ağır ağır ilerlemeye başladı. Şimdi o, geçmiş günleri yaşamak istiyordu.

Bu geçmiş günler yüzyılların gerisine kadar da uzanırdı. Fakat nedense bundan tam onüç yıl evvelinden başlayarak bu güne dönmeyi daha etkili buluyordu. Bunlar duydukları, yaşadıkları, görüp hissettikleri ve hayal ettikleriydi. Hepsi bir araya geldiği zaman onüç yıllık hayat hikâyesinin zincirleri ancak tamamlanacaktı.

Evet, bundan tam onüç yıl evveldi; böyle bir temmuz gününün gecesinde Halil Ağa'sıyla birlikte İstanbul'a gelmişti. Etrafta kızıl bir alev dolaşıyor, koca şehir bambaşka olayların altında eziliyordu.

Kocaların Memedi

7 Temmuz 1795 gününün gecesiydi. İstanbul alev alev yanıyordu. Bir sel gibi gürleyen kızıl bir dil şehri yalıyor, önüne ne geçerse yakıyor, çiğniyor, eziyordu...

Osmanlı İmparatorluğu'nun bu eşsiz merkezi o gece yine bir felâketin pençesine kendini bırakmış gibiydi. Bazen beyazlara bürünmüş bir gelin kadar şen, bazen yas tutan bir ana misali hüzünlü, bazen rüzgârın önüne katıp sürüklediği güz yaprakları gibi sararmış İstanbul o gece kıpkızıl bir örtüye bürünmüştü. Yaşama gücünü sadece gelecek aydınlık günlere bağlayan bir milletin, bu tek tesellisini de o gece aman bilmez bir yangın söndürmüşe benziyordu. Şimdiden şehrin büyük bir kısmı kül olmuştu. Gökleri tırmalayan minarelerden tekbir sesleri geliyor, buna yardım isteyen insanların feryatları karışıyordu...

Evet, şehir alev alev yanıyordu. Gecenin karanlığı ürkmüş, renk değiştirmiş, her taraf kızıla boyanmıştı. Eğer bu kızıllık bir yangının eseri olma-

saydı ne güzel seyredilirdi. Hatta yorgun ve bezgin insanlar bunda cesaret de bulurdu.

Altındaki atının oynak, biraz da ürkek adımlarına aldırmadan yangına doğru şehrin dar sokaklarında ilerleyen genç bir adam, kamaşmış gibi gözlerini kırparken yanındaki arkadaşına başını çevirdi:

- Kötü bir gecede geldik Halil Ağa, dedi.

Genç adam içinden vurulmuş gibi üzgündü, daima dik duran başı biraz eğilmişti; çakır gözlerinde yangının kızıllığı dolaşıyordu. Kalpağının altından taşan kıvırcık siyah saçları küllenmişti. Atının üzerinde rahat duramıyor, biraz ilerisinde gezinen alevleri güçlükle seyre çalışıyordu.

Koşanlar, bağıranlar, Tanrısına yalvaranlar gittikçe sıklaşmaya başlamıştı. Fakat kızıl alev nedense o gece bir türlü doymak bilmiyordu.

- Sesini neden çıkrtmazsın Halil Ağa? Tedbir ne olsa gerek? Durma, hemen yardıma koşsak yeridir.

Halil Ağa başını salladı, etrafına şaşkın şaşkın bakındı, sonra genç adamın yanına iyice sokuldu:

- Yaparız elbette bir şeycikler beğ, dedi; tübeler olsun böylesini hiç görmemiştim! Hepten yanar bu şehir; Allah'ın işi, ne denir?

Halil Ağa'nın ağzı açıktı, bembeyaz dişleri parıldıyordu; konuşurken bile gülen bir hali vardı. Yeşile kaçan iri gözlerinde daima bir gülümsemenin izleri dolaşırdı. Teni yanıktı, burnu sivri, fakat düzgündü. Genç adamın aksine saçları kırçıllaşmış, eski rengini tamamen kaybetmişti. Boyu arkadaşı kadar iri olmasa bile yine de atının üzerinde heybetli görünüyordu.

- Ne oyalanıyorsun Halil Ağa? Atla aşağıya; birkaç can kurtarsak, biraz eşya taşısak kârdır.

Halil Ağa yavaşça yana döndü, bir ayağını üzengiden çekerken:

- Yaparız elbette bir şeycikler beğ, dedi. Yine de şükretmeli; rüzgâr çıksaydı hepten fena olurdu.

İkisi de hayvanlarından indiler; atlarını dizginlerinden tutup kaçışan kalabalığı yararak ilerlemeye çalıştılar. Tam bir köşe başını dönmüşlerdi ki, iri yarı üç kişinin önlerinden giden bir adamın üzerine süratle atladıklarını gördüler.

Baskına uğrayan adam bir an gözden kayboldu. Sonra boğuk, hırıltıyı andıran bir ses duyuldu. Üç iri adamın yumrukları havaya kalktı, kulakları tırmalayan küfürler yangınla birlikte etrafa yayıldı:

- Namussuz hergele; nihayet elimize geçtin! Irz düşmanı alçak; aklın başına hâlâ gelmedi mi? Sizin gibi dinsizlerin yüzünden Allah'ın gazabına uğrayıp cayır cayır yanmaya başladık!

Yumruklar indi, yumruklar tekrar kalktı... Yerde yatan adamın çırpındığı, kurtulmaya çalıştığı görüldü. Fakat gücü yetmiyordu, çabası boşunaydı.

- Hemen gebertelim; vakit kaybetmeye gelmez.

- Kafasını taşla ezelim!

- Hayır, kılınçla barsaklarını deşelim!

Kılıçlar kınlarından çıktı, kılıçlar havaya kalktı, hattâ bu kılıçları kızıl bir el dağladı.

- Ateşe atalım daha iyi; kimse ne olduğunu bilmez, başımız derde girmez!

Alevler gittikçe ilerliyor, tutuşmuş tahta parçaları çok yakınlara düşüyordu. Üç kişi kılıçlarını hemen kınlarına soktular; hâlâ çırpınan, kurtulmak için çareler arayan zavallı adamı yanan bir dükkâna doğru sürüklemeye başladılar.

- Durun bakalım; kolay gele ahbaplar!

Can ve mal derdine düşmüş halkın işlenmek üzere olan bu cinayete aldıracak hali yoktu. Telâş ve ıstırap, hattâ bir yılan dili gibi daima etrafı tarayan yangın kimsede yardıma koşacak takat bırakmamıştı; gözler kör, kulaklar sağır olmuştu.

- Durun derim size, nereye böyle?

Üç adam hayret ve kızgınlıkla başlarını çevirdi; yanlarına sokulan, kendilerine alayla seslenen yabancıyı evvelâ tanımak istediler. Acaba yanlış mı duymuşlardı; hele böyle bir gecede yollarını kesecek birisiyle karşılaşacaklarını hiç sanmamışlardı. Kim onların işine engel olabilirdi?

- Ne o ahbaplar, şaşırdınız mı?

Üç adam ellerindeki avı bırakmadan durdular ve hayretle yanlarına kadar sokulan yabancıya baktılar. Onu iyice göremiyorlardı; alevler arkasından geliyor, kalpağının gölgesi yüzünü örtüyordu. Fakat boyunun çok uzun, vücudunun gayet iri olduğunu derhal farkettiler.

Yabancı adam bacaklarını hafifçe yana doğru açmış, sağ elini al çuhadan kuşağına sokmuştu. Bir an yandan gelen bir alev dalgası onu aydınlatınca kaşlarının çatılmış, dudaklarının büzülmüş olduğu görüldü. Çakır gözlerinde bir nefret ve tiksintinin izleri dolaşıyordu. Belinde bir kılıç vardı, kuşağında altın işlemeli bir kamanın sapı göze çarpıyordu, cepkeni dar geliyormuş gibi gerilmiş, mintanının birkaç düğmesi çözülmüştü.

Üç adamın şaşkınlığı çabuk geçti. İçlerinden en uzun boylusu, en irisi dudaklarını tamamen örten bıyıklarını üfledi, yere bir tükürük attı, sonra avını bırakıp yabancı adama yumruğunu gösterdi:

- Bize mi söylersin bu lâfları?

- Size söylerim; hata mı ettim?

- Sen kim olursun ki işimize burnunu sokarsın? Tatlı canını kurtarmak istersen hemen bas buradan!

Yabancı adam elini kuşağından çekti, kollarını göğsünde kavuşturup hiç telâş etmeden geriye doğru seslendi:

- Halil Ağa, bak neler sayıklar bu kabadayı! Senin bir diyeceğin var mı?

Halil Ağa biraz geride iki atı yedeğine almış gayet sâkin duruyordu. Arkadaşı seslenmese onun varlığından kimsenin haberi bile olmayacaktı. Yerinden bile kıpırdamamıştı.

- Tübeler olsun beğ, Allah'ın işi, ne denir?

O zaman yabancı adamın hiddet dolu sesi tekrar işitildi:

- Halil Ağa'nın dediğini duydunuz; bu işi daha fazla Allah'a bırakmayın! Derhal salıverin o adamcağızı! Erlik midir ki, üç kişi kahpece birisinin üzerine çullansın, ona savunmak için vakit bırakmadan ateşe atmaya kalkışsın? Günahı nedir? Suçlu da olsa cezasını vermek size mi düştü? Sizden zorlusuna çatsanıza!

Bıyıkları dudaklarının üzerine dökülmüş adam hiddetinden adeta kudurmuş gibi bağırdı:

- Vay namussuz! Bir de bizde hesap mı sorarsın? Dinsizi korumak, ırz düşmanından yana çıkmak kimin haddine? Şimdi ben sana gösteririm!

Bir kılıç havada parladı, bir çelik parçası sanki ıslık çaldı, iri bir gölge ileriye doğru atıldı:

Şehir yanıyordu. Feryatlar dayanılmaz bir hal almıştı. Halk durmadan imdat istiyor, yardım arıyordu. Birbirlerini ezenler, ellerindeki kazma ve küreklerle oradan oraya koşuşanlar gittikçe çoğalıyordu. Buna rağmen acı bir ses işitildi; boğaz-

lanıyormuş gibi birisinin bağırması kulakları tırmaladı:

- Yandım! Vay kahpenin dölü!

Yere düşen alevli bir tahta parçasının ışığı altında dudağını bıyıklarının örttüğü adamın kılıcını fırlatıp sol eliyle sağ bileğini kavradığı görüldü:

- Yetişin, gebertin keratayı!

Bu söz üzerine gerideki iki adamın hemen avlarını bırakıp yabancının üzerine çullandıkları görüldü. Genç adam ise kılıcını hafifçe dik tutmuş, yüzünde gezinen alevlerin gölgesinden rahatsız olmuşçasına başını çevirmişti. Ne olduğu yerde kıvranan bıyıklı adamı, ne de kılıçlarını çekip kendisine saldıran diğer iki kişiyi görüyordu sanki:

- Halil Ağa; yaralıyı kaldır, iyice koru, kimse dokunmıya!

- Yaparız elbette bir şeycikler beğ; sen işine bak.

Arka arkaya iki kılıcın tok sesi duyuldu. Bu ses bir kere daha işitildi, sonra etrafı yine yangının uğultusu kapladı.

- Bittim! Beni de yaktı!

- Ben de vuruldum! Şeytan! İnsan değil bu!

İki kılıç daha yere düştü, iki kişi daha evvelki arkadaşlarının yanına çöküp kıvranmaya başladı.

- Tübeler olsun! Hadi hemen kaçın; kabalarınızın da mı dağlanmasını istersiniz?

Üç adam akılları başlarına gelmiş gibi yerlerinden fırladılar, önlerine çıkan halkı ezercesine koşmaya başladılar.

Yabancı adam onların arkasından gitmedi bile; kılıcını kınına sokarken Halil Ağa'nın yanındaki yaralının omuzuna elini koydu:

- Kim olduğunuzu bilmem, dedi, niye saldırdıklarını da öğrenmesem olur; yalnız bundan

sonra size bir hizmetim dokunup dokunmayacağını söyleyin. Yoksa, şu yangından birkaç can kurtarmak dileriz.

Yaralı adam omuzundaki eli büyük bir saygıyla okşadı. Ayakta durmakta güçlük çekmesine rağmen dizlerini gergin, başını dik tutmaya çalıştı:

- Beni evime götürür müsünüz? diye sordu. Eğer yapılacak başka bir işiniz yoksa bu gece misafirim olun. Konuşmalarınızdan buranın yabancısı olduğunuzu anlıyorum.

Sesi titrek ve üzgündü; sanki gözyaşları dudaklarından dökülüyordu. Yabancı adam elini onun omuzundan indirirken:

- Yaralarınız çok mu ağır? diye sordu. Neden tedbirde kusur eylersiniz?

Yaralı adam gülmeye çalıştı, fakat başaramadı; artık tutamadığı gözyaşlarını belli etmemek için hafifçe başını çevirdi:

- Burası benim topraklarım, dedi, istediğim gibi dolaşamam mı; tedbir almaya lüzum mu var? Yaralarıma gelince, onların hiç önemi yok. İçim kan ağlıyor, kalbime bir sızının yayıldığını hissediyorum; bunları kim dindirecek?

Bu sefer yaralı adam karşısındakinin cevap vermesini beklemeden elini yumruk yapıp boşlukta salladı, adeta bağırdı:

- Elbet; günün birinde hepsi düzelecek! İnanın bana; iyi günler bizi bekliyor. Kurtulacağız bu yobazlardan.

Yabancı adamın gözleri birden parladı; duygulanmıştı, hattâ düşünceleri, önünde bulunan gerçekten onu uzaklaştırıp bambaşka bir âleme götürüvermişti. Yangın feryatlar, kaçan üç zorba, yüzünü bir türlü seçemediği yaralı adam hafızasından bir an için

silinmişti. Fakat onun bu dalgınlığı çok sürmedi; bir rüyadan uyanıyormuş gibi silkindi:

- Gidelim, dedi, bu gece sizin konuğunuz olacağız. Ne dersin Halil Ağa?

Halil Ağa sol ayağını atının üzengisine atmıştı bile. Hiç eksilmeyen gülümsemesiyle cevap verdi:

- Tübeler olsun beğ; Allah'ın işi, ne denir?

Yabancı adam da atına bindi; büyük bir dikkatle yaralı adamı hayvanının terkisine çekti. Sonra geri döndüler; yanan, kaynayan bir şehri arkalarında bırakarak karanlıkta kayboldular.

* * *

Oda sıcaktı, dışarıyı temmuz ayının yıldızlı bir gecesi kaplamıştı. Ev sahibi şişen alnını yıkatmış, incinen sol elini sardırmıştı. Fakat lime ilme olmuş elbisesini değiştirmeye lüzum görmemişti. İnce yapılı, beyaz tenli, kumral saçlı bir insandı. Moraran gözünü güçlükle açmaya çalışarak karşısındaki misafirine bakıyordu:

- Evime sefa geldiniz. Bana gösterdiğiniz iyiliği hiçbir zaman unutmayacağım. Acaba adınızı bağışlar mısınız?

Misafiri de onu süzüyordu. Bu adam belki de o anda bambaşka bir ülkede geziniyordu. İpek örtülü sedire bağdaş kurup oturmuştu. Bir heykel gibi dik duruyor, zaman zaman göğsü inip kalkıyordu. Çakır gözlerini hafifçe kırpmış, üzeri dardağan şeklinde şâlî bir sarıkla sarılmış kalpağını ensesine doğru itmişti. Dudakları kıvrıktı, ince ve düzgün burnu yüzünü büsbütün güzelleştiriyordu. Sırtında al çuhadan yapılmış Rumeli kesimi bir salta, ayaklarında ise yine al sahtiyan postallar vardı. Kuşağında hançerinden başka bir tabancanın da sapı gözüküyordu. Kılıcını belinden

çıkarıp yanına koymuştu. Elleri dizlerinin üzerindeydi; parmakları durmadan kıpırdıyordu.

Ev sahibi misafirinin bu haline adeta hayran kaldı; ömründe böyle güzel bir erkekle karşılaşmamıştı. Büsbütün meraka düştü; sualini tekrarladı:

- Acaba adınızı bağışlar mısınız?

Yabancı adam başını hafifçe salladı; kafasındaki düşüncelerini zorlukla atmaya çalışarak gülümsedi. Fakat yine de gözlerinde dolaşan bir gölgeyi kovamadı. Biraz ilerisinde oturan yol arkadaşını işaret ederek:

- Ona Halil Ağa derler, dedi; benim ağam, hocam, yoldaşım, kılavuzumdur. Ben Halil Ağa'sız hiçbir iş beceremem; gören gözüm, tutan elimdir benim o. Halil Ağa özü sözü doğru, devletini seven, insanlara iyilik eden, karşılığında hiçbir şey beklemeyen mert bir kişidir. Ona duyduğum sevgi ve saygı hadden üstündür.

Halil Ağa yerinden kıpırdadı; ağzı yine açıldı, bembeyaz dişleri gümüş şamdanların ışığı altında büsbütün parıldadı. Kalpağını yanına koymuştu; kısa kesilmiş kırçıl saçları alnına doğru uzanmıştı:

- Tübeler olsun beğ, diye fısıldadı, sen hepten beni adam yaptın. Allah'ın işi, ne denir?

Ev sahibi büsbütün sabırsızlanmıştı; Halil Ağa'yı bir an seyrettikten sonra aynı nezaketle, fakat ısrarla bir daha sordu:

- Sizin de adınızı öğrenebilir miyim?

Genç adam nedense konuşmak istemiyordu. Bir an bakışlarını atlas perdelerde, hattâ sedef işlemeli sehpalarda gezdirdi. Sonra merakla ev sahibinin kendisini süzdüğünü görünce:

- Önemli değil, dedi, beni hiç tanımasanız da olur.

- Rica ediyorum, hayatımı kurtaran insanı adıyla çağırmak isterim; izin verirseniz şayet!

O zaman yabancı adam hafifçe kaşlarını çattı, sonra kabahat yapmış bir çocuğun utangaçlığıyla:

- Benim adım Mehmet, dedi. Kocaların Mehmedi diye çağırırlar beni.

- Adınız hiç yabancı gelmedi; bu adı birkaç kere duymuşluğum var.

- Yanılmış olacaksınız.

- Hayır! Fakat şu anda bulamıyorum; lütfen bana yardım edin.

Kocaların Mehmedi bu konuşmadan sıkılmıştı sanki; ev sahibinin başka sual sorup işi hiç de arzulamadığı sonuçlara doğru sürüklemesinin önüne geçmek için kısaca anlatıverdi:

- Rumeliliyiz; Yerköy'de küçük bir çiftliğimiz var. Asitane'yi görmek istedik. Halil Ağa'yla yola koyulduk. Oyalanmışız, geç vardık buraya; bir han ararken yangınla karşılaştık. Gerisini siz de bilirsiniz.

- Demek, çiflikle uğraşırsınız?

- Evet!

- Bu kadar ustalıkla kılıç kullanmasını nasıl öğrendiniz?

- Babam öğretti; ruhu şad olsun, iyi bilirdi bu işi. O da babasından ders almıştı. Yine de ben onlara erişemedim. Bu geceki bir rastlantı olsa gerek. İşte hepsi bu kadar; benim hikâyem çok basit.

Kocaların Mehmedi sustu, karşısındakine artık sual sormamasını istercesine baktı. Ev sahibi de bunu anlamış olmalı ki:

- Kusurumu bağışlayın, dedi, sizi yordum galiba! İsterseniz ben de size kim olduğumu kısaca anlatayım. İsmim Ramiz. Bekârım. Kız kardeşimle birlikte bu evde oturuyoruz. Yaşım yirmisekiz. Babamdan bize

birçok mülk kaldı. Allah'a şükür, bugüne kadar hiç akça sıkıntısı çekmedik. Yalnız…

Bu sefer de Ramiz Efendi, sustu, bir an Kocaların Mehmedi'ni süzdü. O, hareketsiz duruyor, duygularını hiç belli etmiyordu. Hattâ ev sahibinin anlattıklarıyla ilgilenmemiş gibi görünüyordu. Belki de buraya geldiğine pişman olmuştu; karşısındaki insanı görünüşüyle değil, gerçek kimliğiyle anlamak istiyordu.

Ramiz Efendi Kocaların Mehmedi'nin bu halinden bir mânâ çıkartamadı, hatta onun gibi bir insanın tanımadığı birisinin evine ilk davette gece yatısına gelişini de izah edemez oldu. Bu sebepten odada soğuk bir rüzgâr esti; temmuz ayının sıcak havası yavaş yavaş uzaklaşmaya başladı.

- Tübeler olsun; canım hem bir türkücük sülemek, hem de yemek yemek istedi. Senin karnın acıkmadı mı beğ?

Ramiz Efendi ferahlamış gibi sırtını sedirdeki yastıklardan birine dayarken Halil Ağa'ya gülümseyerek baktı.

Şimdi Kocaların Mehmed'i ayağa kalkmış, ev sahibine iyice sokulmuştu. Uyuşuk bir hali vardı:

- Tam benim yaşımdasınız, dedi. Neyse, bu yangın bir türlü sönmek bilmeyecek mi? Yardım etmeliydik. Buraya gelmemiz doğru olmadı. Niçin saldırdılar size, kim yaptı bu işi?

Genç adamın cümlesinin arasında bir benzerlik bulmak güçtü. Buna rağmen Ramiz Efendi bir fırsat, yakalamış gibi sevindi; dayandığı yastıktan sırtını uzaklaştırırken:

- Guruptan iki saat sonra idi, dedi. Balıkpazarının dışındaki Hasır iskelesinde yangın çıktı; ateş söndürülemedi. Sür'atle etrafa yayıldı. Benim de orada dükkân ve hanlarım vardı. Adamlarımla beraber yangın yerine

gitmiştim; bir faydam dokunamayacağını anlayınca adamlarımı bırakıp geri dönerken saldırıya uğradım. Onları tanıyorum; bir tanesi Ahi Çelebi Camii'nin imamı Ataullah Hoca'dır, diğer ikisi de yeniçeri zorbalarından Bıyıklı Kâmil ile Nalbant Ali. Ataullah Hoca gününün ekseri saatlerini yeniçeri ocağında geçirir. Bıyıklı Kâmil ile Nalbant Ali de ocakta esamileri olduğu halde esnaflık yaparlar. Üçü de dükkânlarımdan birer tanesinde kiracıdırlar; çürük mal sürüp zorla akça toplarlar. Zeytinyağcılar Bıyıklı Kâmil'den, nalburlar Nalbant Ali'den, balmumcular ise Ataullah Hoca'dan yaka silkerler…

Ramiz Efendi susunca Kocaların Mehmedi'nin yumruklarını sıktığı görüldü. Artık heyecanını, hattâ kinini zaptetmeye çalışmıyor, dudaklarının titremesine aldırmıyordu. İç âleminde fırtınaların estiği anlaşılıyordu:

- Sizden ne istiyorlardı? Hatırladığıma göre; namussuz, ırz düşmanı, dinsiz demişlerdi size.

Ramiz Efendi hafifçe kızardı; ne yapacağını şaşırmış gibi sağ elini sızlamakta olan alnındaki yaralara götürdü. Kocaların oğlunun kendisini merakla süzdüğünü görünce:

- Kiralarını vermemişlerdi, dedi, istettim, kâhyamı dövdüler, ben de dâva açtım. Ayrıca Ataullah Hoca ile birkaç kere din konusunda tartışmamız da oldu. Sözde bizler bu dünyayı batıracakmışız. Bunca felâketler, harplerde yenilmemiz, imanımızın noksan oluşundan, gâvur icatlarına meyletmemizden ileri geliyormuş. Onlara sorarsanız bundan üç yıl evvel Odun Kapısından çıkan büyük yangın Allah'ın bizim gibi dinsizlere ihtarıymış. İşte, benim hikâyem de bu kadar.

— Anlıyamadım; onlara göre belki namussuz ve dinsiz olabilirsiniz, ırz düşmanı neden sayılasınız?

Ramiz Efendi zorla gülümsedi; yanaklarındaki hafif kırmızılık kaybolmaya başlarken:

- Bilmiyorum, diye cevap verdi, ben kötü bir insan değilim. Bugüne kadar kimseye bilerek bir zararım dokunduğunu da sanmıyorum. Bana inanınız, çünkü ben size inanıyorum. Dostum, arkadaşım olmanızı istiyorum. Bir kere daha söylüyorum; bugüne kadar hiç kimse bana karşılık gözetmeden sizinki gibi yardımda bulunmadı.

Kocaların Mehmedi Halil Ağa'ya baktı. Halil Ağa hayatından memnun görünüyordu; gülümsemesini bırakmadan yastıklara iyice yaslanmış, başını iki yanına sallamaya başlamıştı. Kocaların Mehmedi bakışlarını tekrar Ramiz Efendi'ye çevirirken:

- Kabalık ettim, diye fısıldadı, fazla sual sordum! Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, siz umduğum gibi bir insan çıkmasanız da size bu geceki gibi gerektiğinde yine hizmet ederim. Çünkü ben, üç kişinin kahpece kendilerinden bedenen zayıf birine saldırmalarına dayanamam.

Ramiz Efendi hemen ayağa kalktı, misafirinin elini tuttu; heyecanlıydı, göğsü inip kalkıyor, sesi boğuklaşıyordu:

- Aldanmayacaksınız; ben şerefiyle yaşayan bir insanım. Şuna da inanın ki, belki bu yangında birçok mülküm kül olup gitti, fakat hiç üzülmüyorum. Aksine kazançlıyım, çünkü sizi tanıdım. Gerçek bir dosta ihtiyacım var; elimi sıkınız, benden arkadaşlığınızı esirgemeyiniz. Size hayran kaldım, siz eşine bu zamanda az rastlanan bir yiğitsiniz!

Kocaların Mehmedi bir an duraladı, sonra ev sahibinin elini iki elinin arasına alırken:

- Ne dersin Halil Ağa, diye sordu, Ramiz Efendi beni şımartmıyor mu?

Halil Ağa hâlâ gülümsüyordu. Adeta sedire yayılmıştı, için için bir türkü söylüyordu. Hayatından öylesine memnundu ki, kolay kolay konuşmak niyetinde değildi. O, şu anda bir tek sebepten yerinden kıpırdayabilirdi; yemek! Öğleden beri ağzına bir lokma ekmek dahi koymamıştı. Her şeyden evvel midesini susturması gerekirdi.

- Halil Ağa sana söylerim; ben Ramiz Efendi'nin dostu, arkadaşı olabilir miyim?

Halil Ağa büsbütün güldü, sonra için için söylediği türküsünü kesip midesini bastırırken:

- Tübeler olsun beğ, dedi. Allah'ın işi, ne denir? Bu efendiyi benim de gözüm tuttu. Yalnız lâfı burada kesip bir çorbacık içmenin çaresine bakın; kursakcağızım birbirine yapıştı.

O zaman Kocaların Mehmedi Ramiz Efendi'yi göğsüne doğru çekti:

- Kader bizi birleştirdiyse yapılacak ne kalır, dedi; dilediğin anda hizmetinize koşmak boynumun borcu olsun.

Ramiz Efendi ise yıllardan beri hasret kalmış gibi Kocaların Mehmedi'ni koklarcasına öptü. Ayrıldıkları zaman gözleri yaşlıydı. İçinde durmadan kanayan bir yaranın sızısına rağmen mutluydu, kendisini emniyete ve hattâ huzura giden yolun ortasında sanıyordu.

- Tübeler olsun, hepten mi gelmez bizim çorbacıklar?

Ramiz Efendi gülmeye başladı. Kocaların Mehmedi'nden zorla uzaklaşıp Halil Ağa'nın alnından sür'atle öptükten sonra:

- Beşir! diye seslendi.

Hemen kapı açıldı; içeriye arap bir uşak girdi.

- Beşir, tiz Cihan'a haber ver; hazırlattığı yemeklerimizi göndersin, kendisi de gelip misafirlerimize hizmet etsin.

Arap uşak bir an şaşırdı, fakat efendisinin yüzüne dik dik baktığını görünce boynunu eğdi, geri geri çekilip odadan çıktı. O zaman Ramiz Efendi:

- Kız kardeşim Cihan'la tanıştıracağım sizi, dedi; gelsin, dostlarıma kendi eliyle şerbet sunsun.

Sonra kendisini, Halil Ağa'nın gülümseyerek, Kocaların Mehmedi'nin ise biraz hayretle seyrettiklerini farkedince:

- Zararı yok, diye ilâve etti, beni bu gece en ümitsiz anımda yeniden hayata bağladınız. Bu topraklarda daha nice nice tanımadığım mert kişilerin yaşamakta olduğunu öğrettiniz bana; kendi kendimden utandırdınız beni. Kızkardeşimin sizlere hizmet etmesinden ne çıkar? Günaha girmem, şerefimden de bir şeyler kaybetmem. Aksine gurur duyarım.

Kocaların Mehmedi yavaş yavaş tekrar Ramiz Efendi'ye sokuldu; bu sefer mahçup bir hali vardı, uzun kirpiklerinin gölgesi gözlerine dökülmüştü:

- Efendi kardeşim, dedi, bizi yanlış anlama; bu kadarını hiç hak etmediğimiz için ne diyeceğimizi şaşırıp size garip garip bakarız. Öyle değil mi Halil Ağa?

- Tübeler olsun beğ; sanki böyle efendi bir kişi sana misafir gelseydi sen sırtını mı çevirirdin? Nasıl davranacağını bilemez de onu yere göğe koyamazdın. Abe, sületme Halil Ağa'yı!

- Benim eşim, kardeşim yok; elbette kendi elimle yemeğini hazırlar, kendi elimle yatağını döşerdim.

Ramiz Efendi adeta üzülmüştü; misafirinin bambaşka bir his taşıdığını, bütün bedenî gücüne rağmen iç âlemiyle durmadan mücadele halinde olduğunu iyice anlamıştı:

- Yalnız mı yaşarsınız, diye sordu, kimseniz yok mu sizin?

- Vardı; bir babam, bir ağabeyim, bir eşim ve bir de oğlum vardı.

- Ne oldular?

- Öldüler.

- Nasıl?

Ramiz Efendi'nin bu sualine cevap veren olmadı. Sadece Kocaların Mehmedi'nin derin derin nefes aldığı görüldü. Yüzü sararmış, bakışları buğulanmıştı.

Bu arada oda kapısı yavaşça açıldı, içeriye ahçı kılıklı iki adam büyük bir gümüş sini getirdi. Arkalarından da hafifçe önüne bakarak yürüyen genç bir kadın girdi.

Genç kadın uzun kumral saçlarını topuz yapıp ensesinde toplamış, başına burmalı bir hotoz geçirmişti. Üzerine kenarları altın işlemeli, yakalı bir entari giymişti, ipek şalvarının uçları ayak bileklerine kadar uzanmıştı. Ayağındaki kırmızı terlikler işlemeliydi. Burmalı hotozunun sağ köşesinde iri bir pırlanta iğne göze çarpıyordu. Hafif açık göğsünde bir sıra inciden yapılmış bir gerdanlık vardı. Entarisinin üzerine kepenek giymemişti. Buna rağmen yüzünü omuzlarına kadar uzanan pembe bir tülle örtmüştü. Elbisesinin kolları elini üst kısmına kadar kaplıyordu. Heyecanlandığı, hatta utandığı adımlarını atışından belli oluyordu. Belki de ömründe ilk defa yabancı bir erkek karşısına çıkıyordu.

İki hizmetçi üzerinde yemeklerin tüttüğü gümüş siniyi sedirin önüne korken genç kadın durdu, başını

kaldırmadan bir an ne yapacağını kestirmeyen bir insanın kararsızlığı içinde sallandı. Sonra ince, titrek, fakat gayet ahenkli bir ses işitildi:

- Sefa geldiniz efendim.

Halil Ağa bir gözünü yemeklerden ayırmadan yavaş yavaş doğruldu, dudaklarını iyice açıp bembeyaz dişlerini büsbütün meydana çıkarırken:

- Tübeler olsun, dedi. Allah'ın işi ne denir? Sefalar bulduk hatun kızım.

O zaman Ramiz Efendi genç kadının yanına iyice sokuldu; onun hafifçe sırtını okşarken:

- Kız kardeşim Cihan, dedi, benden bir hayli ufaktır; bugüne kadar onunla avundum ben.

Misafirlerinin cevap vermediğini görünce:

- Cihan, diye devam etti. İşte beni ölümden kurtaran Kocaların Mehmet Bey ile silâh ve yol arkadaşı Halil Ağa. Onlara en aşağı benim kadar saygı göstereceksin.

- Başım üstüne efendim; yaralarınızı sararken de anlatmıştınız zaten. Ağabeyime yeniden hayat veren, beni yetimlikten kurtaran er kişilere ömrümün sonuna kadar saygı besleyeceğim.

Sonra başını kaldırdı; evvelâ Halil Ağa'ya, arkasından Kocaların Mehmedi'ne baktı. Halil Ağa'nın bir gözü yemek tepsisine, diğer gözü ise şaşılaşmış gibi Cihan Hatun'un üzerine çevrilmişti. Durmadan gülümsüyor, yemeği mi, yoksa genç kadını mı seyretmesi gerektiğini bir türlü kestiremediği anlaşılıyordu.

Kocaların Mehmedi de bir başını çevirmiş, genç kadına bakmıştı. O Cihan Hatunun pembe tüllerin altından bile görünen gözleri bal rengiydi. Yarı keder, yarı neşe taşıyordu.

- Tübeler olsun beğ, sen de bir şeycikler sülesene.

O zaman Kocaların oğlu hafifçe öksürdü, başını yavaş yavaş atlas perdelere çevirirken:

- Bizi fazlasıyla mahcup ettiniz Cihan Hatun, dedi, bizim ağabeyinize bir hizmetimiz dokunamadı. Küçücük bir işti; bu herkesin elinden gelirdi. Lâkin bundan sonra çok borçlandık; Allah kısmet ederse günün birinde borcumuzu ödemek isteriz.

Genç kadın gülümsedi, dizlerini yavaşça büküp başını gayet ahenkli bir şekilde önüne eğerken:

- Hizmetkârınızım efendim, dedi, eğer bir kusur işlersem beni affediniz.

Bu sırada Halil Ağa yan yana yürüyerek yemek sinisinin başına geçmişti:

- Hoşuma gitti beğ; iyi lâf ettin. Hadi artık şuncağızın etrafına sıralanıp çorbacağızımıza ekmekcağızımızı doğrayıverelim.

Hizmetkârlar çekilmiş, Arap Beşir kristal sürahiler içinde şerbetler getirmişti. Üç erkek, yemeklerini yemeğe başladılar. Halil Ağa durmadan lokmaları boğazından aşağıya indiriyor, gülen dudaklarının arasından bir Rumeli türküsü fısıldıyordu. Cihan Hatun ise ayakta duruyor, boşalan bardaklara Arap Beşir'in elinden sürahiyi alıp şerbet dolduruyordu.

Bir aralık Kocaların Mehmedi başını Ramiz Efendi'ye çevirdi:

- Yıllar var ki, dedi, kendimi hiç bu kadar rahat hissetmemiştim. Sabaha kadar uyumayıp konuşmayı, bana bu şehrin halinden bahsetmenizi isterdim.

- Elbette konuşacağız; daha önümüzde birçok gün var. Siz şimdi dinlenin.

- Yarın erkenden yapılacak bir işimiz olacak. Ondan sonra da biraz gezip geri dönmemiz gerekecek. Yolda çok oyalandık. Yerköy'deki çiftliği yalnız koduk.

- Sizi kolay kolay bırakamam; en aşağı evimde bir ay kalmalısınız. Yarın sabah ben de bir ziyaret yapacağım. Uygun görürseniz, belki de akşam üstü sizi çok değerli birisinin huzuruna çıkarırım.

- Yine geliriz, siz de yorucu olmazsa Yerköy'e kadar uzanırsınız; Tuna boylarında at sürer, gezintiye çıkarız.

Ramiz Efendi'nin cevap vermesine vakit kalmadı; odaya ellerini uğuşturarak çekingen adımlarla yaşlı bir adam girdi. Elbisesi kül içindeydi, yüzünde yaralar vardı:

- Efendim, dedi, size biraz yangından haber vermek isterim.

- Söyle kâhya.

- Ateşin bir ucu Tekirdağ iskelesine, diğer ucu da Uzunçarşı üzerinden Pertev Paşa hanına doğru uzanır; bir türlü sönmek bilmez. Maalesef beş dükkânınızla bir hanınız kül oldu. Adamlarınız hâlâ yangın yerinde çalışırlarsa da bir faydaları dokunacağını sanmam. Çok üzgünüm efendim. Ayrıca İslâmbol haşaratı yangın yerine üşüştü; yağma başladı. Karakullukçular, saraydan gelen bostancılar, subaşı, hattâ sadr-ı âzam kethudası inzibatı temine, yangını söndürmeye çalışır. Yine de bazı yeniçeri zorbaları, nereden çıktığı belli olmayan yobazlar Nizam-ı Cedidten bahis açıp dinsizlerin yüzünden bu felâketin geldiğini durmadan bağırarak etrafa fitne sokarlar. Halk bu yüzden Sultan Selim efendimize bile kızgın gözükür.

Ramiz Efendi bir an düşünceye daldı, masum yüzünde birkaç derin çizgi belirdi. Sonra yaralı bileğinin acısına dayanamamış gibi sol elini uğuştururken:

- Baba yadigârıydı, diye fısıldadı, ama elden ne gelir? Asıl önemlisi, Nizam-ı Cedide karşı duran, Allah'ı öne sürüp her yeniliği baltalamaya çalışan, midelerin-

den gayri bir şey düşünmeyen bu fesat tohumuna fırsat çıkmasıdır.

Birden Kocaların Mehmedi'nin sür'atle ayağa kalktığı, sağ elinin yumruğunu sol avucuna indirdiği ve boğuk bir sesle bağırdığı görüldü:

- Doğru söylersiniz! Lâkin bunları şimdiye kadar susturmak gerekti! Yeter artık, yeter! Sultan Selim'i sarayında yalnız bıraktılar; işittiğimize göre padişahın birkaç yakın dostundan başka etrafında güvenilecek kimsesi yokmuş. Onlar da asla gerekli tedbiri alacak kudrette değillermiş; iyi insanlarmış, memleketin hayrını düşünürlermiş o kadar. Hani kılıcını çekip, hem serhadlerdeki küffara, hem de bu namertlere hadlerini bildirecek er oğlu erler? Kulluk böyle mi olur, bu topraklar böyle mi korunur? Masum halk kime güvensin, kimden medet umsun? Ben... Ben...

Kocaların Mehmedi birden sustu; gözleri benek benek olmuş, kaşları büsbütün çatılmış, dudakları büzülmüştü.

- Tübeler olsunb, kendini fazla hırpalarsın. Hep biliriz bunları; yeni mi işittin, yeni mi başına geldi sanki? Biraz da keyfine bak; Allah'ın işi ne denir?

Hayır, Kocaların Mehmedi'nin avunmaya ihtiyacı yoktu; beklemek ve oyalanmak zamanı çoktan geçmişti. Bunu Halil Ağa da bilirdi ama bilmemezlikten gelirdi. Tam Halil Ağa'ya cevap verecekti ki, kapı tekrar açıldı. Köşkün yaşlı bahçıvanı içeriye girdi. Korku ve telâş içindeydi.

- Efendim, dedi, duvardan iki kişi bahçeye atlayıp çardağın arkasına sindiler.

Olaylar galiba bu gece onları yalnız bırakmayacaktı. Sanki yarış ediyorlarmışçasına birbirlerini kovalıyorlardı. Halil Ağa hariç odadakilerin hepsi üzgündü. Cihan Hatun boynunu bükmüş imdat

ararcasına etrafına bakınıyor, bal renkli gözlerini sık sık Kocaların Mehmedi'ne çeviriyordu.

Ramiz Efendi birden korkulu bir rüyadan uyanmış gibi silkindi:

- Çıralar yakılıp bahçe aransın, dedi.

O zaman Kocaların oğlu elini ev sahibinin omuzuna koydu:

- İzin verin, diye fısıldadı, ben gidip bakayım. Gecenin bu saatinde etrafı telâşa vermeyi doğru bulmam.

Sonra cevap beklemeden sedirde duran kılıcını aldı. Fakat dışarı çıkamadı; Halil Ağa'nın Mehmet Bey'in karşısına dikildiği görüldü:

- Abe beğ, nereye gidersin? Sen bu kızgınlıkla bir orduyu delip geçer, çok can yakarsın. Fazla gelirsin onlara. Bırak da bu işi garip Halilcik görsün. Biz de yaparız elbette bir şeycikler beğ; dedik ya, sen keyfine bak...

Sonra bahçıvana döndü:

- Düşesin önüme babalık, dedi, gösteresin bana bahçeye çıkan yolcuğu.

Halil Ağa göğsünü gerdi, kalpağını alıp başına geçirdi. Kırçıl saçları alnına doğru uzanırken gözlerinin içi gülüyor, yarı açık dudaklarından bir serhad türküsü etrafa yayılıyordu.

Kocaların Mehmedi ona engel olmadı, hattâ kılıcını tekrar sedire korken:

- Geç kalma, dedi.

- Tiz gelirim; ne varmış orta yerde?

Halil Ağa bahçıvanın sırtını okşadı; onun şaşkın şaşkın efendisine bakıp yerinden kıpırdamak istemediğini anlayınca da adeta iterek dışarı çıkardı. Arkalarından Ramiz Efendi'nin işareti üzerine kâhya ile Arap Beşir de gittiler.

Şimdi odada üç kişi kalmıştı. Ayrı ayrı düşünceye dalan, bazen bir noktada birleşip sonra yine bambaşka yollarda dolaşan, geçmiş günleri, içinde bulundukları anı, geleceğin bilinmezliğini yaşayan üç kişiydi bunlar. Duygular avunmak, bakışlar birbirlerini anlamak istiyordu.

Bunun da zamanı vardı; gün gelecek ayrı ayrı, belki de bir arada geçmiş günlerini, gelecekten beklediklerini karşılıklı anlatacaklardı.

Ne tuhaf, yerlerinden bile kıpırdamayan şu üç kişi bir anda, bahçeye giren iki adamı, hattâ Halil Ağa'yı unutuvermişti sanki.

Nihayet odanın kapısı hafifçe vurulduktan sonra açıldı; içeriye saygısını bozmamasına rağmen gülmekten kendini alakoyamayan kâhya girdi.

- Hayır ola kâhya, ne haber?

- Hayırdır efendimiz; Halil Ağa her ikisini de yakaladı. Birisini salıverdi, diğeriyle konuşuyor.

- Sen niye gülüyorsun?

- Halil Ağa çok tuhaf bir insan efendim, çok tuhaf; hiç bizlere benzemiyor!

- Ne yaptı?

Kâhyanın cevap vermesine vakit kalmadı; Halil Ağa alnına uzanan kırçıl saçlarını okşayarak içeri girdi:

- Tübeler olsun, dedi, hepten tabansızlarmış. Şöyle kaba etlerine doğru bir dokunacak olsam, kaçacak delik aradılar; birkaç gün artlarıyla oturamazlar gayri. Bir tanesini elcağızımla kulağından tutup bahçe kapısından dışarı fırlatıverdim. Diğerini de bir kenara kıstırıp halini sordum; çileli bülbül gibi şakırdadı kâfir. Bıyıklı Kâmil ile Ataullah Hoca göndermiş onları; burasını tutuşturacaklarmış. Nalbant Ali ise kara kara düşünüp ağzını açmamış. Her üçü de mitillerinin

içinde danalar gibi böğürerek bizi bu hale sokanı günün birinde muhakkak yakalayıp ayağından ağaca asarız derlermiş. Hele bıyıklı Kâmil'in hiddetinden göğsünde kıl kalmamış... Ağzından bu kadar lâf aldıktan sonra o Allah'ın itini de salıverdim gitti. Yalnız senin burada olduğunu sülemedim beğ!

Halil Ağa şimdi öylesine neşelenmişti ki, dizlerini burkarak gülüyor, ellerini çırpıp iki yanına sallanıyordu. Bembeyaz dişleri, bir açılıp bir kapanan gözleri, alnında uzanan kırçıl saçları, çarpık duran kırmızı kuşağı ve dolgun vücuduyla Halil Ağa bir neşe kaynağıydı.

- Ne durursunuz büle? Kursakcağızımız bir parça doydu, nasıl olsa sabahı da ettik; hadi size şuracıkta bir türkücük çığırayım da hep beraber oynayıverelim. Gönlünüz, gözünüz açılsın. Evvelâ Cihan Hatuncuk çıksın karşıma. Urumeli havası kavak yelinden de serin gelir insancağıza; gam, kasavet bırakmaz! Öyle değil mi hatun kızım; gözlerinden okurum, için kararır senin...

Dışarda gökyüzü ağarıyordu; yine bilinmeyen bir gün başlamak üzereydi. İçeride ise ihtiyar kâhyayı karşısına alıp türkü söyleyen bir Halil Ağa vardı.